

จิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

Spiritual and Ideological Leadership of School Administrators in a New Era

นุจรินทร์ สายพิณ* มัญชุสา อุตทอง* อีรังกูร วรบำรุงกุล**

เริงวิทย์ นิลโคตร*** วัยวุฒิ บุญลอย*** อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง***

Nujarin Saipin* Manchusa Uttong* Theerangkoon Warabamrungkul**

Reongwit Nilkote*** Waiwoot Boonloy*** Arungait Chansongsang***

Received: 29 October 2022 / Revised: 29 December 2022 / Accepted: 31 December 2022

บทคัดย่อ

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องอาศัยความมีจิตวิญญาณและอุดมการณ์เป็นแรงผลักดันภายในเป็นตัวขับเคลื่อน บทความวิชาการนี้นำเสนอสามแนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 1) การพัฒนาตนเอง เป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันโลก ทันคน เริ่มจากการพัฒนาตนเอง 3 ทาง คือทางกาย ทางวาจา และ ทางจิตใจ 2) การพัฒนาทักษะการบริหารคน สามารถบริหารคนได้อย่างชาญฉลาด และการสะสมความชาญฉลาดของผู้บริหารสถานศึกษาจะกลายเป็นบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ได้บังคับบัญชาจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เต็มกำลัง และเต็มความสามารถ และ 3) การพัฒนาการบริหารงาน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องขยันทำงาน และรอบรู้วิธีการทำงานต่าง ๆ แก้ไขปัญหาทุกอย่างได้ ขยัน หมั่นเพียร มานะ อดทน มีจิตสาธารณะ เสียสละ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค บริหารงานโดยใช้หลักยึดหยุ่น หลักประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีบารมี มีวิสัยทัศน์ที่ดี ผู้ได้บังคับบัญชาให้ความศรัทธา ไม่เห็นแก่ตัวและสิ่งเหล่านี้จะเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ

คำสำคัญ : จิตวิญญาณ / อุดมการณ์ / ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

*นักศึกษาลัทธิสุตรศาสนาธรรมหัตถ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

***อาจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

*Graduate student at Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai

Barni Rajabhat University

**Assistant Professor Dr. at Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai

Barni Rajabhat University

***Lecturer Dr. at Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

Abstract

The administration of educational institution administrators in the new era is based on spirituality and ideology as the internal driving force with three development guidelines: 1) Self-development; As an executive, you must study and seek knowledge all the time. To keep up with the world, keep up with people, starting with self-development first. Self-development can be developed in 3 ways: physical, important elements are body, speech, and mind. 2) Development of human service skills. able to manage people intelligently and the accumulation of management intelligence good people management will become the prestige of the executives. If executives have prestige in themselves, then their subordinates will perform their duties with willingness and full strength, which is an important mechanism for the organization to meet its goals. And 3) Development of management. As an executive, you have to work hard. and know how to work, perseverance, patience, public mind, sacrifice, and never give up on obstacles. Flexible management Democracy When executives follow the aforementioned guidelines, executives will work with efficiency and prestige and lead the organization to its goals successfully. Even executives are faced with various problems and obstacles. Executives will be immune and able to overcome obstacles as well.

Keywords: Spirit / Ideology / Administrator in new Era

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในโลกยุคใหม่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อความคิดพื้นฐานวิถีชีวิตการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่จะต้องเชื่อมโยงประสบการณ์กับโลกอนาคตและความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีแล้ว จึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ และการจัดการศึกษาในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศไร้พรมแดนนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารมีการนำมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยมากขึ้น การเรียนรู้ของผู้เรียนจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน และการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไป เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างระบบพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่เพื่อความอยู่รอด โดยผู้บริหารยุคใหม่จะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นฟันเฟืองสำคัญที่จะทำการควบคุมการทำงานขององค์กรโดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นตัวการันตีถึงคุณภาพสถานศึกษา (บรรจง ลาวะลี, 2562) นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ต้องเป็นบุคคลที่ทันสมัยมีความรู้ ความสามารถ ทักษะรอบด้าน เพราะคุณภาพของการจัดการศึกษานั้นประเด็นที่สำคัญคือ ผู้บริหารที่จะเป็นผู้กำหนดทิศทาง และเป็นจุดเริ่มต้นในการบริหารจัดการสถานศึกษา ถึงแม้ว่าสภาพการณ์โลกจะเปลี่ยนแปลงไป

ในบริบทการศึกษาที่กฎหมายได้ระบุถึงความสำคัญทางจิตวิญญาณที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมี ความสำคัญของสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานความรู้ ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) จิตวิญญาณ อุดมการณ์ของผู้บริหาร 2) การจัดการความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา 3) ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ และ 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานความรู้ที่พึงมี (คณะกรรมการคุรุสภา, 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคปฏิรูปการศึกษาผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้การเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและอุดมการณ์ จะทำให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในผู้บริหาร อุทิศตนอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อผู้นำน้องและเกิดความสุขในการทำงานส่งผลต่อการกระบวนการทำงานเกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ส่งผลให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ประสบผลสำเร็จ ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในฐานะผู้นำจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปตนเองและการเปลี่ยนแปลงองค์กร เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุล เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จโดยอาศัยการพัฒนาจิตวิญญาณและอุดมการณ์ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นและเป็นสิ่งผลักดันภายในตัวของผู้บริหารสถานศึกษา การทำงานในยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะและสติปัญญาที่ได้จากการฝึกฝนและอบรม มากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำทางบุคลากรและสถานศึกษา ในการดำเนินการ เพื่อที่จะบรรลุได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ

ความหมายและความสำคัญของจิตวิญญาณและอุดมการณ์

ในบทความนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณและอุดมการณ์จึงมีความหมายและความสำคัญของจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ของการบริหารสถานศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของจิตวิญญาณ

องค์ประกอบของมนุษย์ไม่ได้หมายถึงเพียงสรีระ หรืออวัยวะแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังมียึดประกอบที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากภายนอกนั้นคือ อารมณ์ความรู้สึก ความคิด และจิตวิญญาณ ความสำคัญของจิตวิญญาณนั้นส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ หากถอดความจากภาษาอังกฤษ หรือเรียกทับศัพท์ว่าสเปิร์ต นั้นคือความเข้มแข็งภายใน ไม่สามารถจับต้องได้ ไม่ข้องเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก ส่งผลออกมาเป็นการกระทำหรือพฤติกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะกระทำการให้สำเร็จ

จิต คือธรรมชาติที่รู้อารมณ์ หรือธรรมชาติที่ทำหน้าที่ เห็น ได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส รู้สึกรับสัมผัสถูกต้องทางกาย และรู้สึกนึกคิดทางจิตวิญญาณ เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง เป็นนามธรรม แปลตามศัพท์ได้ว่า เป็นสภาพธรรมที่รู้แจ้ง (ซึ่งอารมณ์) จิต กับ วิญญาณ เหมือนกันที่เป็นสภาพธรรมที่เป็นใหญ่ในการรู้แต่เพียงใช้พยัญชนะที่แตกต่างกันเท่านั้น จิตวิญญาณจึงแปลว่า สภาพที่รู้แจ้งซึ่งอารมณ์จิตวิญญาณ สอดคล้องกับ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556) ได้กล่าวว่า “จิต” และ “วิญญาณ” ซึ่งหมายถึง สิ่งที่อยู่ในตัวตนทำให้เป็นบุคคลที่มีจิตสูงขึ้น เป็นความรู้แจ้งความรู้สึกตัว จิตใจ นอกจากนี้ยังหมายถึง ลักษณะของจิตอันสูงส่งของบุคคล มีความกล้าที่จะยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีความเมตตา กรุณา ลดความเห็นแก่ตัว รู้จักการให้อภัย และมีการตระหนักรู้ รวมทั้งการมีความเชื่อและศรัทธาในตัวเอง บุคคลนั้นๆ ด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์ ความรู้สึกจากส่วนลึกของมนุษย์ที่เป็นตัวกลั่นกรองกับให้มนุษย์ ดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ สติปัญญา ความเชื่อ ทั้งของตนเองและสังคม รอบข้างเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีจิตใจ ประพฤติตนเพื่อให้ได้การยอมรับและเพื่อให้เกิดความภูมิใจในการแบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดจากจิตข้างในที่แสดงออกถึงความรักความเมตตา เพื่อนมนุษย์ ความรักในอาชีพ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ ความอดทน การเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (นิวตัน น้อยมณี กัญญา เอี่ยมพญา และชิดกมล ยะสุรินทร์, 2560)

สามารถสรุปได้ว่า จิตวิญญาณ จึงแปลว่า สภาวะที่รับรู้อย่างลึกซึ้งในอารมณ์ รู้ตัวเองในด้านที่ดีในจิตใจของตัวเอง ความคิดที่มีคุณธรรมโดยสามารถแสดงความรู้สึกด้านดีของตัวเองออกมาในด้านของการใช้สติปัญญา อารมณ์ ประสบการณ์ นำไปสู่การกระทำที่บรรลุเป้าหมายและผลสำเร็จ

ความหมายของอุดมการณ์

อุดมการณ์มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หากแต่เกิดจากการหล่อหลอมทัศนคติ ความเชื่อ จนเกิดเป็นสิ่งที่ยึดถือ หรือความปรารถนาอันแรงกล้า ความมุ่งหมายในสิ่งที่ตั้งหรือคาดหวังไว้อย่างสูง ทั้งนี้ผู้ที่มีอุดมการณ์ย่อมกระทำการใดได้ประสบผลสำเร็จมากกว่าผู้ที่ไร้ซึ่งอุดมการณ์

อุดมการณ์ หมายถึง เรื่องที่สูงส่ง หรืออาจจะกล่าวได้ว่าหลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น เขายึดมั่นอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างเหนียวแน่น ทหารทุกเหล่าทัพล้วนได้รับการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นแนวความคิดทางการเมืองที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาระบบการปกครอง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556) สอดคล้องกับ นรนิติ เศรษฐบุตร

กล่าวไว้ว่า อุดมการณ์นั้น เป็นทัศนคติที่เกิดจากความเชื่อ ความคิด ในการมองสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเป็นความคิดของกลุ่มผู้นำ ที่มีต่อสมาชิกของสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับและการปฏิบัติ ส่วน พินดา ยัมแมง (2561) ได้กล่าวไว้ ว่า อุดมการณ์คือหลักการการพัฒนาตนเอง การที่คนเราจะพัฒนาตัวเองต้องทำให้ตัวเองเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) เก่งตน (Self ability) หมายถึง เป็นผู้ที่ชอบศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันโลก ทันคน โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง ก่อน การพัฒนาตนเองนั้นพัฒนาได้ 3 ทาง คือ ทางกาย องค์กรประกอบที่สำคัญ คือ รูปร่าง พัฒนาให้ดีขึ้นโดยใช้การแต่งกายช่วยลดจุดด้อยหรือเสริมจุดเด่น หน้าตาสดชื่นแจ่มใส สะอาดหมดจด อากัปกริยา การแสดงออก เข้มแข็งแต่ไม่แข็งกระด้าง อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ การยืน การเดิน การนั่ง ต้องมั่นคง เรียบร้อย การแต่งกายต้องสะอาดเหมาะสมกับกาลเทศะ เหมาะสมกับรูปร่างและผิวพรรณ ทางวาจา การพูดดีต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ พูดดี มีประโยชน์ ผู้ฟังชอบ และทุกคนปลอดภัย ก่อนพูดทุกครั้งต้องคิดก่อนพูด คนที่พูดดี มีปิยะวาจา เป็นลมปากที่หวานหูไม่รู้หาย เป็นที่รักใคร่ชอบพอกับทุกฝ่ายที่ได้ยินได้ฟัง ทางใจ การพัฒนาทางใจก็มีองค์ประกอบหลายประการ เช่น ความมั่นใจ ถ้ามีความมั่นใจในตนเอง จะทำอะไรก็สำเร็จ ความจริงใจ คือ เป็นคนปากกับใจตรงกัน ความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง แจ่มใส มีชีวิตชีวา ความมานะพยายามไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ความซื่อสัตย์สุจริต ความสุขใจ ความอดกลั้น ความมีเหตุผล การมีสมรรถภาพในการจำและมีความคิดสร้างสรรค์ 2) เก่งคน (Human ability) หมายถึง เป็นผู้มีความสามารถที่จะทำตัวเองให้เป็นที่ยรักใคร่ชอบพอกับทุกฝ่าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งในครอบครัว องค์กร ผู้ร่วมงาน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถทำตนให้เข้ากับทุกคนได้ หากเป็นเช่นนี้ หากมีผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาก็รัก หากมีลูกน้อง ลูกน้องก็รัก เพื่อนร่วมงานก็รัก บุคคลภายนอกหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็รัก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองและองค์กรเป็นอย่างยิ่ง และ 3) เก่งงาน (Task ability) หมายถึง เป็นผู้ที่รักงาน ขยันทำงาน และรู้วิธีทำงาน มีความขยันหมั่นเพียร มานะ อดทน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มองจุดอ่อน จุดแข็ง และโอกาสของงานเป็น เข้าใจในบริบทของการทำงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า อุดมการณ์ หมายถึง หลักการแนวความคิดตามอุดมคติ เป็นหลักการที่เขียนขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงาม ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบในการบรรลุเป้าหมายคือการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ เก่งตน เก่งคน เก่งงาน

จากการศึกษาและทำความเข้าใจถึงความหมายของจิตวิญญาณและอุดมการณ์ จึงสรุปได้ว่า จิตวิญญาณและอุดมการณ์มีความคล้ายกัน ในเรื่องของจิตใต้สำนึกของมนุษย์ที่แสดงออกผ่านการแสดงพฤติกรรม ประสบการณ์ การเรียนรู้ การรับรู้ และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายในการกระทำเพื่อให้เกิดผลสำเร็จแต่มีความแตกต่างกัน คือ จิตวิญญาณจะลึกซึ้งลงไปในด้านจิตใจที่เป็นที่ตั้ง โดยอาศัยการรับรู้สถานะภายในใจ พร้อมทั้งจะอุทิศตนทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอุดมการณ์จะเน้นทางด้านแนวความคิด หลักการ กฎ ระเบียบ โดยอาศัยการพัฒนาตนเอง ให้เก่งตน เก่งคน เก่งงาน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคนในองค์กรและเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง อับราฮัม ลินคอล์น ผู้ที่พัฒนาตัวเองในทุกด้านจนขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศสหรัฐอเมริกาเขามีความเชื่อความศรัทธาในคุณค่าของตัวเองและเพื่อนมนุษย์ต่อผู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้สำเร็จ ไม่ว่าจะเจออุปสรรคที่กีดขวางในหลาย ๆ ด้าน แต่อับราฮัม ลินคอล์น ก็สามารถชนะมันได้ทุกครั้งด้วยหลักการบริหารอันฉลาดหลักแหลม ที่เกิดขึ้นจากแรงศรัทธาภายในตัวเองหรือเรียกว่าอุดมการณ์ของผู้มีอุดมคติทำให้สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยพลังจากข้างใน จนทำให้เขาเป็นที่ถูกกล่าวขานในเรื่องผู้นำที่มีอุดมการณ์เสมอ

ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การปรับตัวเพื่อการเตรียมความพร้อมในโลกอนาคต จะทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ หมายถึง ผู้ที่จะต้องเปิดโลกทัศน์ของต่อตัวเองกับการรับข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ และที่สำคัญคือข้อมูล ความคิด ของผู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน ชุมชน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะมีแนวทางการทำงานในรูปแบบการเปิดกว้างรับข้อมูล มีลักษณะของระบบเปิด (Open system) รับฟังความเห็นของสมาชิกด้วยความเป็นกลาง ไม่มีอคติ ให้อิสระทางความคิดเพื่อจะได้รับข้อมูลที่แท้จริง สร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดีในองค์กรเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและสมาชิกองค์กร แต่ในยุคเก่าจะเป็นในรูปแบบ ระบบปิด (Close system) ที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องรับฟังคำสั่งทางเดียวจากผู้บังคับบัญชา ดังนั้นการจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงมีความจำเป็นที่ต้องเตรียมพร้อมในหลายๆเรื่อง และสิ่งสำคัญคือต้องเปิดใจยอมรับความคิดเห็นต่าง เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน สิ่งสำคัญยิ่งของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ในสภาวะการณ์ของโลกที่มีการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลง ต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด นั่นคือคุณภาพของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคสมัยใหม่ ควรมีความรู้ รู้ทันการเปลี่ยนแปลงในยุคใหม่ คำนึงถึงความสำคัญแบบเปิดโอกาส ในลักษณะระบบเปิด (Open system) ไม่กำหนดแนวคิดตัวเองเป็นที่ตั้ง สามารถรับข้อมูลจากแหล่งต่างๆโดยปราศจากอคติ เพื่อให้การบริหารงานมีความยืดหยุ่น (Flexibility) ปรับตัวและรับมือให้ทันต่อการขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลงได้ (Adaptation) โดยใช้หลักความร่วมมือ (Collaboration) และ หลักประชาธิปไตย (Democracy) ในการสนับสนุนสมาชิกในองค์กรให้มีส่วนร่วมและการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้บนฐานวิถีชีวิตใหม่ในการสร้างความได้เปรียบทางด้านการบริหารสถานศึกษาและความอยู่รอดขององค์กรในยุคใหม่ได้

ความสำคัญของจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

จิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารยุคใหม่ (Spiritual and ideological Leadership) สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คือ เก่งตน เก่งคน เก่งงาน ซึ่งเป็นส่วนที่จะหล่อหลอมให้มีภาวะผู้นำในตัวผู้นำ เพราะการมีภาวะผู้นำนั้น แสดงให้เห็นถึง 1) ทักษะและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการโน้มน้าว และชักจูงจิตใจ เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มกำลัง เต็มความสามารถ ที่ส่งผลโดยตรงกับสถานศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้เกิดตามมาตรฐาน (ภุริกันต์ วัจน์ประภาศักดิ์, 2561) 2) เป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีโดยมีจิตสำนึกเป็นตัวช่วยในการทำงานกับสถานการณ์ที่มีความกดดัน ให้ก้าวข้ามผ่านไปได้ 3) การสร้างแรงผลักดันข้างใน เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเผชิญกับวิกฤตการณ์และ ปัญหาได้ 4) แสดงถึงการทำงานอย่างมีวิสัยทัศน์ (Vision) ความคิดนอกกรอบคิดสร้างสรรค์ (Idea) และ มุมมอง (Perception) ในการอุทิศตน เพื่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ คุณค่าที่แท้จริงของผู้นำเชิงจิตวิญญาณและอุดมการณ์ คือการมีจิตใต้สำนึกที่ดีแสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพ สามารถขับเคลื่อนองค์กรในเชิงบวก

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการของ (Fry, 2003) คือ ตั้งเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ (Vision) ความเชื่อความหวังและศรัทธา (Hope/Faith) และความรัก ความปรารถนาดี ความเห็นใจต่อผู้อื่น (Altruistic Love)

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลอย่างมีศิลปะ ในการสร้างแรงจูงใจภายใน โดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจ เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คุณธรรมจริยธรรมนำสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ดีควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ รวมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำให้ดียิ่ง การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ยุคใหม่ซึ่งสามารถบริหารคนได้ การบริหารคนได้จะต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้เป็นมืออาชีพที่ดีได้แล้วจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบารมีภายในตัวเอง ซึ่งมีองค์ประกอบ สำคัญ 3 ประการคือ วิสัยทัศน์ (Vision) ความหวัง ศรัทธา (Hope/Faith) และความรักและเห็นใจที่มีต่อผู้อื่น (Altruistic Love) และผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ดีต้องมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและอุดมการณ์ มีความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการ มีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้นำที่ดีต้องสามารถโน้มน้าวและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตาม เพื่อให้ปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ที่ได้ตกลงร่วมกันด้วยความเต็มใจ

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

ผู้เขียนขอเสนอองค์ประกอบที่จะนำมาสู่ภาวะผู้นำแห่งจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ตามหลักการของ Fry (2003) ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตั้งเป้าหมายขององค์กรหรือวิสัยทัศน์ (Vision)ว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด ซึ่งเป้าหมายที่ได้วางไว้จะต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง และสามารถดำเนินไปตามเป้าหมายได้ในอนาคต วิสัยทัศน์จะเป็นเส้นทางในการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กร และเป็นเสมือนเข็มทิศที่จะไปสู่ความสำเร็จตามกรอบระยะเวลาที่องค์กรได้วางไว้ อันเป็นการแสดงถึงจินตนาการว่าองค์กรจะมีลักษณะเช่นไร ในอนาคตอีก 5 – 10 ปี ข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อนำวิสัยทัศน์มากำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของอันจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในทุกสถานการณ์ต่อไป

2. การสร้างความหวัง (Hope) ความศรัทธา (Faith) ให้กับผู้ปฏิบัติงานในองค์กรได้เห็นถึงความยุติธรรมและเสมอภาคในการบริหารงานลดความขัดแย้งทำงานแบบมีส่วนร่วมอาศัย หลักความยืดหยุ่นความสามารถปรับตัวให้ทันต่อพลวัตได้โดยใช้หลักประชาธิปไตย หลักความร่วมมือ

3. ความรักและเห็นใจที่มีต่อผู้อื่น (Altruistic love) กล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการตนเอง อุดมคติตนให้กับการบริหารราชการอย่างจริงจังเป็นรูปธรรมไม่ยึดติดกับค่านิยมเดิม ๆ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วน ใช้ความยืดหยุ่นบริหารจัดการให้เกิดความเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้น มองแนวทางการทำงานในมุมกว้างมุ่งผลลัพธ์ที่มาจากการทำงานของทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า การเป็นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและ อุดมการณ์ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตั้งเป้าหมายขององค์กรหรือวิสัยทัศน์ (Vision)ว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด ซึ่งเป้าหมายที่ได้วางไว้จะต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง และสามารถดำเนินไปตามเป้าหมายได้ใน

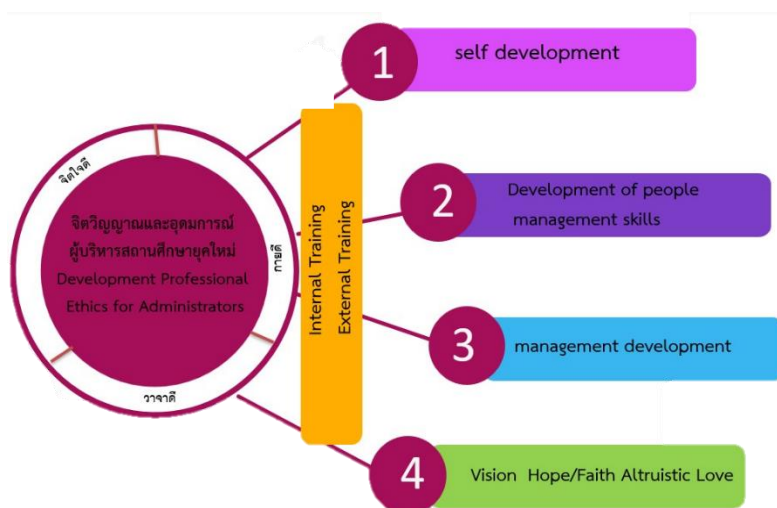
อนาคต เพราะวิสัยทัศน์เป็นเสมือนเครื่องหมายที่จะไปสู่ความสำเร็จตามกรอบระยะเวลาที่องค์กรได้วางไว้ อันเป็นการแสดงถึงจินตนาการขององค์กร 2) การสร้างความหวังในโรงเรียน (Hope) ความศรัทธา (Faith) ให้กับบุคลากรในองค์กรได้เห็นถึงความยุติธรรมละเสมอภาคในการบริหารงาน ทำงานอย่างมีส่วนร่วม ไม่สร้างสภาวะความขัดแย้งในองค์กร อาศัยหลักความยืดหยุ่นความสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ร่วมกันใช้หลักประชาธิปไตย หลักความร่วมมือ 3) มีการอุทิศตน เสียสละ ในการบริหารงานต้องมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักอุทิศตน เสียสละให้กับการบริหารงานอย่างจริงจัง เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ไม่ยึดติดกับหลักการค่านิยมเดิม ใช้ความยืดหยุ่นเหมาะสมในการบริหารจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีมุมมองแนวทางการทำงานในมุมกว้าง โดยคำนึงผลลัพธ์ และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่จะเกิดกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน

แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณและอุดมการณ์ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

การเป็นผู้บริหารยุคใหม่ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรอบรู้ มีความเป็นมืออาชีพ มีความรักความศรัทธาในวิชาชีพอยู่ภายในตัว แล้วนำมาเป็นแรงผลักดันเพื่อให้ดำเนินงานได้บรรลุจุดหมายในยุคใหม่ที่เป็นพลวัต ผู้เขียนจึงได้ให้แนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณและอุดมการณ์ผู้บริหารยุคใหม่ ดังนี้ 1) เริ่มจากการพัฒนาตนเองก่อนด้วยการสร้างนิสัยอันดีงามและสร้างความปรารถนาแน่วแน่ เพราะการส่งเสริมตนเองจะทำให้เรามีจุดหมายที่แน่วแน่ ตั้งใจแน่วแน่ที่จะพากเพียรสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุดและบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น เพราะการพัฒนาตนเองให้มีความเหมาะสมที่จะนำไปสร้างความสุขกับการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาทักษะการบริหารคนโดยการมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลที่ร่วมงานใช้สติมากกว่าใช้อารมณ์ ทำความเข้าใจกับคนหลายสไตล์กล้ารับผิดชอบคำพูดและการกระทำที่รู้จักเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา หมั่นสังเกตว่าแต่ละคนชอบอะไร ไม่ชอบอะไรมีลักษณะแบบไหน ชวนสนทนาผ่อนคลายเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างสบายใจและผู้บริหารก็ต้องเสียเวลาไปกับเรื่องอึดอัดใจในการทำงาน 3) การรักและศรัทธาในวิชาชีพการบริหารงานด้วยใจที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์ทำให้ผู้บริหารยุคใหม่มองเห็นสิ่งเหล่านี้ 1) จุดดีของงาน 2) จุดดีของเพื่อนร่วมงาน 3) จุดดีของแสวงหาความรู้เพื่อความชำนาญ 4) ทำงานที่ไม่เป็นโทษ 5) เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา 6) มีอิทธิบาทสี่ในการทำงาน

นอกจากนี้ กมล รอดคล้าย ยังให้แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะและบทบาทของนักบริหารการศึกษายุคใหม่ควรมีลักษณะสำคัญ คือ True Vision มีวิสัยทัศน์ถูกต้อง แม่นตรง ต้องเข้าใจจุดหมายและทิศทางของการจัดการศึกษา สามารถกำหนดนโยบายในการดำเนินงานอย่างถูกต้อง โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการทำคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาต้องนำมาซึ่งความรู้สำหรับการสร้างกำลังแรงงาน (Man power) สร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human resource) รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ทำให้คนอยู่ดีกินดี ประเทศมีความสงบร่มเย็น สร้างคนให้มีคุณธรรม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก นโยบายที่ดีอาจไม่ประสบความสำเร็จถ้าไม่มีขั้นตอนวิธีการทำงานที่ชัดเจน และไม่ครบถ้วนทั้งระบบหลักในการพัฒนาการศึกษาจะต้องพัฒนาทั้งหลักสูตร การเรียนการสอนให้มีความทันสมัย สร้างครูที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัล รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณและอุดมการณ์ผู้บริหารยุคใหม่ จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ในยุคใหม่ ต้องการพัฒนาทางด้านภายใน (Internal Training) เพราะการพัฒนาจากข้างในจะไม่สามารถมองเห็นได้ ต้องอาศัยการได้สัมผัส การร่วมงาน การทำความรู้จัก รับรู้การแสดงออกทางพฤติกรรม จึงจะการันตีได้ว่าจิตใจได้รับการพัฒนา และพัฒนาภายนอก (External Training) เมื่อมีสติแล้วปัญญาก็จะเกิดโดยการมองไปถึงอนาคต เหมือนกับการเก่งตน และการบริหารคนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะสร้างความเลื่อมใส ศรัทธาให้กับผู้ร่วมงาน สำหรับการเข้าไปนั่งในหัวใจของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกถึงภาพลักษณ์ด้านจิตใจ ด้านวิชาการ ด้านเทคโนโลยี ที่จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำทางให้ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องเก่งงาน สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายและทิศทางของการจัดการศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลง

ที่มา : พัฒนาและสังเคราะห์โดยคณะผู้เขียน

ประโยชน์และการนำไปประยุกต์ใช้

เพื่อเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้บริหารสถานศึกษาผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาสาระข้างต้นโดยนำเสนอความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและแนวทางให้ผู้บริหารได้พัฒนาจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพ การทำงานในยุคใหม่ต้องขยันใฝ่หาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด เพื่อได้มาซึ่งสติปัญญา สามารถนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ที่จะเป็นเครื่องมือแนวทางให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จและมีคุณภาพ ส่งเสริมภาพลักษณ์บารมีของการเป็นผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม บริหารจัดการตัวเองได้ดี ไม่พ่ายแพ้ต่ออารมณ์ และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งหากสามารถปฏิบัติได้ ก็เป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่าผู้บริหารจะเป็นผู้นำที่ดี มีความสำเร็จ พร้อมด้วยบารมีและอำนาจทางใจที่นอกเหนือจากอำนาจในตำแหน่ง ส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีความสุข และองค์ประกอบสองสิ่งนี้จะส่งผลให้ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ มีสมรรถนะและปลอดภัยในสถานการณ์ปัจจุบัน และพร้อมที่จะเป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไป

บทสรุป

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หาความรู้ใหม่ ๆ มาบูรณาการเข้ากับประสบการณ์เดิมอยู่เสมอ ให้เป็นคนเก่ง และเป็นคนดี โดยสร้างจิตวิญญาณของผู้นำที่ดี นำไปสู่หลักการและอุดมการณ์ที่ตั้งไว้แม้ในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ควรเพียบพร้อมไปด้วยจิตวิญญาณและอุดมการณ์ที่ดี เช่น การมีเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ การสร้างศรัทธาความหวัง และเสียสละ ซึ่งมีสามประการที่จะช่วยพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้มีนำแห่งจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารยุคใหม่ คือ 1) การพัฒนาตนเอง เป็นผู้บริหารต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันโลก ทันคน โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเองก่อน การพัฒนาตนเองนั้นพัฒนาได้ 3 ทาง คือ 1.1) ทางกาย องค์กรประกอบที่สำคัญ คือ รูปร่าง พัฒนาให้ดีขึ้นโดยใช้การแต่งกายช่วยลดจุดด้อยหรือเสริมจุดเด่น หน้าตาสดชื่น แจ่มใส การแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะเป็นที่รักใคร่ของทุก ๆ คน 1.2) การพัฒนาทางวาจาใช้วาจาสุภาพ พุดดี มีประโยชน์ ผู้ฟังชอบ และทุกคนปลอดภัย สร้างภาพลักษณ์ให้ผู้คนอย่างเข้าหา อยากรสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1.3) การพัฒนาทางใจก็มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการ เช่น ความมั่นใจ ถ้ามี ความมั่นใจในตนเองจะทำอะไรก็สำเร็จ มีความจริงใจ จิตใจดี ความมานะพยายามไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ความซื่อสัตย์สุจริต ความสุขใจ ความอดกลั้น ความมีเหตุผล ความยุติธรรม อาจจะเรียกทั้งหมดนี้ได้ว่า การเก่งตน 2) ผู้บริหารควรมีความสามารถที่จะทำตัวเองให้เป็นที่รักใคร่ของทุกฝ่าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งในครอบครัว องค์กร ผู้ร่วมงาน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถทำตนให้เข้าไปอยู่ในใจของบุคคลได้ สามารถบริหารคนได้อย่างชาญฉลาด และการสะสมความชาญฉลาดจะกลายเป็นบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษามีบารมีในตัวเองแล้ว ผู้ใต้บังคับบัญชาจะปฏิบัติตามที่ด้วยใจส่งผลต่อเป้าหมายองค์กรอย่างแน่นอน 3) เป็นผู้บริหารต้องขยันทำงาน และรู้วิธีทำงานหมั่นเพียร มานะ อดทน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มองเห็นข้อดีของความผิดพลาด และความสำเร็จของงานเสมอ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ให้นำสิ่งเหล่านี้มาเป็นฐานการบริหารอย่างต่อเนื่องทุกสถานการณ์ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามหลักการและแนวทางดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงการมีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้สั่งสมมา และจะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาทำงานอย่างมีความสุข ได้ผลงานที่สำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ แม้จะเผชิญกับสภาวะปัญหาใด ๆ ก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาก็จะมีร่างกายแรงใจที่จะทำประโยชน์เพื่อสถานศึกษา นักเรียน สังคมและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

- กมล รอดคล้าย. (2565). *คุณลักษณะและบทบาทของนักบริหารการศึกษายุคใหม่* : ดร.กมล รอดคล้าย. ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี ศธ., หน้า 1, <https://www.kruupdate.com/>.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *New Normal ชีวิตวิถีใหม่*. <https://dmh.go.th/news/>.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2561). *การเมืองกับการบริหาร*. กรุงเทพฯ. บรรณกิจ.
- ชิดกมล ยะสุรินทร์ กัญญา เอี่ยมพญา และนิวัตต์ น้อยมณี. (2562). *คุณลักษณะผู้บริหารในศตวรรษ ที่ 21 ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บรรจง ลาวะลี. (2560). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา*, 6(2), 206-215.

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)

พนิดา ยิ้มแฉ่ง. (2549). *ปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาตนเอง*. บ้านจอมยุทธ,
https://www.baanjomut.com/library_2/philosophy_and_ideology/index.html

แพง ชินพงศ์. (2562, 14 เมษายน). *อิทธิพลของ Social media ที่คนไทยต้องรู้*. ผู้จัดการออนไลน์, หน้า 1,
<https://www.mgonline.com/qol/detail/>.

ภูริกานต์ วัจน์ประภาศักดิ์ และรัตติกรณ์ จงวิศาล. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ บุคลิกภาพห้อง องค์ประกอบ
วัฒนธรรมองค์การ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับบังคับบัญชา บริษัทอุตสาหกรรมกระดาษแห่ง
หนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 40(2), 92-107.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ. นานมีบุ๊คส์ จำกัด.

ลัดดา จุลวงศ์ และศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2564). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ. *วารสารวิชาการ
และวิจัย*, 151(2), 17-30.

สาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา
และศึกษานิเทศก์ ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556, 12 พฤศจิกายน). *ราช
กิจจานุเบกษา*, เล่ม 130 ตอนพิเศษ 156 ง, หน้า 47.

สุนันทา สมใจ และวิชุดา กิจธรรม. (2561). *การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี*.
<https://dtc.ac.th/wpcontent/uploads/2019/04/21>.

Fry L.W. (2003). *Spiritual Leadership and Organizational Performance: An Exploratory Study*.
Tarleton State University, Central Texas.